EN GARDE!

A.H.J. DAUTZENBERG

DROMEN, DADEN EN WELVAARTSWEE 2023-2025

2025 Prometheus Amsterdam

De uitgever heeft getracht alle rechthebbenden te achterhalen. Aan hen die desondanks menen aanspraak te kunnen maken op enig recht, wordt verzocht contact op te nemen met Uitgeverij Prometheus, Postbus 1662, 1000 BR Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

© 2025 A.H.J. Dautzenberg
Omslagontwerp Roald Triebels
Omslagbeeld Fleur van Weel
Lithografie afbeeldingen BFC, Bert van der Horst, Amersfoort
Zetwerk Elgraphic
www.uitgeverijprometheus.nl
ISBN 978 90 446 5796 8

1

Dit is de eerste zin, die verduivelde eerste woorden die gelijk de toon moeten zetten. De tweede: de mist trekt eindelijk op. Voor het medisch onderzoek was het nodig om met druppels mijn pupillen te vergroten, en dat leidde tot enkele uren waarin de buitenwereld wazig bleef. De onbepaalde omgeving amuseerde me, ik zag daarin een metafoor voor het onvermogen om 'de werkelijkheid' te kunnen zien, te kennen. Een beetje gewild wellicht, maar op zulke momenten begint mijn geest als vanzelf te tijgen. Waarschijnlijk een weermiddel om de situatie te relativeren.

Ik heb al enige tijd last van vlekken in mijn blikveld en aangezien macula veel voorkomt in mijn familie, liet ik mijn ogen onderzoeken. Aan de mouches volantes die in groten getale door mijn oogvocht zweven en als zwarte klonten en slierten het zicht ontsieren, ben ik inmiddels gewend, maar de vlekken vormen een nieuw fenomeen. Eén daarvan komt telkens op precies dezelfde plek opzetten in mijn linkeroog, blijft enkele seconden tot minuten zichtbaar, wordt groter en feller, een soort oplichtend raster, en verdwijnt even plotseling, om dan toch weer op te duiken.

Ik had vooral vroeger regelmatig migraineaanvallen, met aura's en hoofdpijn, de bekende verschijnselen, maar deze vlekken lijken daar niet echt op. Ik sta al lange tijd onder spanning – het dagelijks contact met mijn gevangen vrienden in Ecuador, waarover later meer, een niet al te rooskleurige financiële situatie en door antidepressiva veroorzaakte impotentie –, dus migraine valt niet uit te sluiten, al ken ik deze variant dus niet. Mijn aanhoudende maag- en slokdarmklachten versterken mijn verklaring: stress.

De oogarts die mij onderzocht kon niets vinden. Oogdruk prima, netvlies gezond, reflexen goed. De oorzaak moet volgens haar dus neurologisch van aard zijn, de hersenen creëren de vlekken. Wellicht dus toch een vorm van migraine. Ze adviseert me een patroon te ontcijferen, te letten op al dan niet stressvolle situaties die als verklaring kunnen dienen. Dit doet me denken aan hét adagium van Gerard Reve: zolang er maar een systeem in zit.

Ik besloot ook mijn bloed te laten onderzoeken, op mogelijke (ouderdoms)-suiker of een gebrek aan dit of dat. Een bezoek aan de prikpost in het buurthuis vind ik altijd aangenaam. Om de zenuwen te temperen of misschien wel omdat ze eindelijk weer eens onder de mensen zijn, ik vermoed dat laatste, beginnen de nodige oudere mensen die net als ik op hun beurt wachten tegen me te praten. Dat levert vrijwel altijd aandoenlijke gesprekjes op. In zulke situaties zijn mensen meestal op hun zachtst, waardoor ik niet alleen met enige

ontroering naar ze luister, maar ook de behoefte voel om ze gerust te stellen.

Vanmorgen zat ik naast een hoogbejaarde man die bijna fluisterend vertelde over de jaren dat hij nog vrijwilligerswerk kon doen; hij stond jarenlang achter de bar in een verenigingshuis, een toptijd. Regelmatig wordt hij geprikt om zijn bloed te laten onderzoeken en die bezoekjes vindt hij gezellig, het zijn fijne uitjes. Hij vindt het alleen jammer dat we tijdens het wachten – we zitten op een rij stoelen in de gang van het buurthuis – bijna met onze neus tegen de toiletdeuren drukken. En jawel, hij heeft het nog niet gezegd of de gastvrouw komt aanlopen en gaat het toilet binnen. Klaterende toiletgeluiden klinken en de man kijkt ongemakkelijk weg. Wanneer ze de deur weer opent, begint de gastvrouw te vertellen dat ze zo meteen naar Antwerpen moet om bloed te geven aan haar zieke zus. Kijk, dat soort anekdotes bevallen me.

De uitslag van het onderzoek kan even op zich laten wachten, maar ik ben enigszins gerustgesteld door de oogarts. Even was ik bang dat ik binnenkort (een deel van) mijn zicht zou verliezen en dus niet meer zou kunnen lezen en schrijven. Dat betekent niet alleen een ontwrichting van mijn binnenwereld, maar ook een ongekend financieel drama. Ik kan me geen arbeidsongeschiktheids- en pensioenverzekering veroorloven, dus dan word ik (economisch) afhankelijk van mijn vrouw Maartje. Dat is géén optie, vandaar de lichte paniek. Die is inmiddels weer getemperd, er is immers altijd een uitweg.

Dat neemt niet weg dat ik behoorlijk veel last heb van mijn ogen. Mijn oren doen ook niet meer wat ze moeten doen, met dank aan de tinnitus, en mijn scheefgegroeide neusbeen veroorzaakt niet alleen een voortdurende verstopping en reukverlies, maar eveneens een continue druk in mijn voorhoofd, alsof er een veel te strakke band omheen zit, klemt. De (volgens de kno-arts) noodzakelijke operatie heb ik uitgesteld, niet omdat ik daar tegenop zie, ik kom graag in een ziekenhuis, maar eerst wil ik mijn boek afmaken, *De vijf*. Daar ben ik bijna mee klaar, dus in het najaar mogen ze wat mij betreft gaan hakken.

De ontwrichtende werking die van mijn zintuigen uitgaat, althans van deze drie, heeft ook zo zijn voordelen. Ik word er continu aan herinnerd dat ik gekleurd naar de buitenwereld kijk of luister – ik probeer het zo positief mogelijk te formuleren –, zodat de kans bijzonder klein is dat ik verstrikt raak in solipsistische wanen. Dé waarheid of het grote gelijk zal ik niet snel op de buitenwereld projecteren. En in de sporadische gevallen dat ik ze wel meen op te merken, de zwakke momenten, probeer ik die niet al te stellig bij mijn medemensen neer te leggen.

Een enigszins daaraan verwante gedachte die me de laatste tijd nogal bezighoudt: ik ben door mijn geboorte verzeild geraakt in een roman, en ik weet nog altijd niet wie of wat die schrijft of genereert, welke kracht daarvoor 'verantwoordelijk' is. (De constructie God heb ik, ondanks en dankzij een katholieke opvoeding, in mijn puberteit verworpen.) Zo gek is deze gedachte overigens niet; we zeggen immers regelmatig dingen als 'de meest donkere bladzijde van

mijn bestaan' of 'laat ik maar snel de bladzijde omslaan'. Het leven beschouwen als een roman – een axioma waar filosofen het nodige op kunnen projecteren, zowel de aanhangers van het existentialisme als die van het essentialisme. Welk deel verzinnen we zelf? En wat is de rol van de buitenwereld, de 'lezer'?

Terug naar mijn ogen. Een jaar of dertig geleden kampte ik nog altijd met een ziekelijke verlegenheid. Tijdens een bezoek aan een tot blindenboot omgebouwde rijnaak – 'kom binnen in de wereld van de blinden' – voelde ik me voor het eerst sinds lange tijd vrij. Geen blikken meer die mij martelden. Dat klinkt wellicht overdreven, dat martelen, maar dat is het absoluut niet. Ik verliet destijds de boot met de wens dat ik per direct blind zou worden. Mocht er een pilletje voor zijn, dan had ik dat indertijd met grote zekerheid genomen, met grote dankbaarheid ook. En nu, ruim drie decennia later, ben ik báng om mijn zicht te verliezen. Zo kan het gaan.

Mijn verlegenheid werd gaandeweg gedempt door antidepressiva en een relatief afzonderlijk arbeidsbestaan. De angsten maakten het min of meer mogelijk dat ik schrijver werd. Tot op heden niet bijzonder succesvol, met dank aan mijn angulaire karakter, maar wel een redelijk tevreden schrijver met oog voor anderen en de natuur. Dat laatste hoop ik van harte, want ik houd niet van mensen die alleen hun eigen navel interessant vinden. Ik wil trouw blijven aan het posthumanisme dat ik beoog te vertegenwoordigen. Ja, dat zijn grote woorden. Te grote woorden?

2

Ik krijg de waarheid niet op papier, of althans dat wat zich in mijn hoofd als waarheid aandient. Wanneer ik begin te schrijven, drijft die weg om vervolgens van een afstandje haar aanwezigheid te tonen, op het arrogante af – na na na na naa. Ik heb haar duidelijk voor ogen, weet precies hoe het zit, hoe het hoort, maar ik krijg haar dus niet verwoord. De waarheid wenkt, maar kom ik te dichtbij, dan waait zij weg. De waarheid is 'onpraatbaar', om een neologisme van Antjie Krog te gebruiken. Misschien wil de waarheid abstract blijven, geluidloos, ongrijpbaar, blijven voortbestaan als een idee, een inspiratie – en zo haar kracht behouden.

Zelfbehoud of zelfverheffing kan natuurlijk eveneens een verklaring zijn voor dat wegdrijven, al krijg ik ook daar de vinger niet goed achter. Wat ik wel aanvoel, vermoed ik, is dat het beeld dat ik van mezelf construeer afwijkt van wie ik daadwerkelijk bén. En toch krijg ik dat verschil niet op papier. Ergens logisch, de roman waarin ik figureer wordt niet door mij geschreven. Of slechts deels. (Soms hoop ik dat het niet meer dan een novelle is, dat het einde nadert. Een kortverhaal kan niet meer, ik ben inmiddels de vijftig ruim gepasseerd. Bij

nader inzien is een novelle dus ook uitgesloten. Dan maar hopen dat de roman een bescheiden omvang heeft, geen baksteen van zes- of zevenhonderd pagina's – al lees ik zulke volumineuze boeken graag.)

Waarschijnlijk geldt het voorgaande ongemak ook voor anderen, dat ze de werkelijkheid maar niet kunnen vatten. Ze schermen me vaak net iets te opzichtig met dé waarheid, alsof ze daarmee de frustratie daarover willen temperen, verdoffen. Wie zou trouwens als eerste het concept 'waarheid' hebben bedacht en gemunt? Of zou het een natuurkracht vertegenwoordigen, een instinct? Dat lijkt me nogal wat, het voor het eerst opmerken van 'waar' en 'niet waar', en daar vervolgens consequenties aan (moeten) verbinden. Datzelfde geldt voor 'goed' en 'kwaad', een as waarmee de mensheid blijft worstelen.

In tijden waarin ons bestaan niet direct wordt bedreigd, waarin we vrij kunnen leven, hebben we de luxe om op het begrip waarheid te reflecteren, er zelfs mee te spelen. Worden we achtervolgd door een groep bloeddorstige proleten of breekt er een gewelddadige burgeroorlog uit, dan handelen we vooral instinctmatig, dan heeft 'de waarheid' geen waarde meer, en al helemaal niet in morele zin. Die laat zich pas weer gelden en munten wanneer het gevaar is geweken. Een theoretische totem die met terugwerkende kracht wordt opgericht. Als onpraatbare inspiratie.

In het verlengde hiervan een observatie die dichter bij mezelf ligt. Wat me al langer opvalt, is dat non-fictie in razend tempo de verbeeldingskracht verdringt. Alles moet 'waar' zijn, 'echt gebeurd', 'controleerbaar'. Wanneer ik me tot de literatuur beperk, de convergentie spreekt voor zich, dan constateer ik niet alleen dat steeds meer schrijvers neigen naar non-fictie of true crime, hun roman baseren op ware gebeurtenissen, maar ook dat boeken steeds vaker thematisch worden besproken, liefst gekoppeld aan een (urgent) nieuwsthema: oorlog, Rusland, gender, kolonialisme, slavernij, Trump. Boeken die daar geen link mee hebben, vallen buiten de boot. Fictie zonder 'haakje' heeft het moeilijk. In De Bestseller 60 staat nauwelijks nog pure fictie, iets wat in het nog niet zo verre verleden ondenkbaar zou zijn geweest. (In de politiek zie ik overigens al jaren een omgekeerde beweging, en dat zou een deel van de verklaring kunnen zijn.)

3

Schrijven is een gesteldheid, geen activiteit; het daadwerkelijke op schrift stellen is slechts een consequentie daarvan, een noodzákelijke consequentie. Die gesteldheid maakt me bij tijd en wijlen best vervelend voor mijn omgeving. Niet alleen omdat ik me vaak afsluit en dagen alleen wil zijn, maar vooral omdat ik in mijn hoofd voortdurend reflecteer en mijn observaties niet altijd voor me kan of wil houden. Ik begrijp van vrienden dat ik daardoor kan overkomen als

(te) oordelend, maar dat ben ik in essentie niet. Ik denk soms hardop en verken daarmee een onderwerp of gezichtspunt; door grenzen en polen te onderzoeken, probeer ik juist de nuances te zien en te benadrukken. Die komen dan op papier. Soms stellig, soms aarzelend.

Laat ik mezelf vooral niet vrijpleiten; ik ben inderdaad behoorlijk kritisch en zoals ik al eerder schreef, meen ik de waarheid soms te kunnen ervaren – al krijg ik die dus nooit op papier. Gelukkig kan ik redelijk goed tegen kritiek en vind ik het geen probleem om mijn ongelijk toe te geven. Mijn ongelijk amuseert me zelfs; mijn hersenen versturen elke dag ongevraagd een oneindig aantal boodschappen waar ik aan ben onderworpen, en dat leidt soms tot dwaling en overmacht. *Race, milieu et moment* krijgt er een geduchte component bij: *neurotransmetteurs*.

Thuis ben ik daarentegen alleszins te handhaven. Maartje en ik hebben het gezellig samen. We koken en poetsen om de beurt, we gaan een paar keer per week samen in bad en we genieten allebei van onze privébioscoop – al valt zij vrijwel altijd halverwege de film in slaap, met haar hoofd op mijn schouder. Ik probeer me dan zo lang mogelijk niet te bewegen, want ze heeft haar slaap hard nodig. Haar baan is veel zwaarder dan die van mij, fysiek en psychisch. Belangrijker ook.

We zijn nu twaalf jaar bij elkaar, waarvan elf jaar getrouwd en drie jaar samenwonend. Onze relatie wordt steeds hechter, ook doordat we elkaar zo veel mogelijk vrijlaten. Wanneer ik haar enkele dagen niet zie, begin ik naar haar te verlangen. En andersom is dat ook het geval, gelukkig. Onze wilde jaren zijn definitief voorbij en dat levert veel rust op. Ja, we hebben het heel fijn samen. (Dit klinkt me iets te veel als een bezwering... In de gaten houden!)

Binnen mijn familie gaat het ook weer goed. Ik heb de laatste jaren mijn rol teruggebracht van moreel kompas naar familielid. Die eerste positie werd mij min of meer opgedrongen – zie *Ik bestaat uit twee letters* – al zit er absoluut een dominee in mij, ondanks een milde katholieke opvoeding en een anarchistische onderbouw. Ik blijf waarschijnlijk een moralist, een moralist met relativeringsvermogen. Onuitstaanbaar zal ik, denk ik, niet snel worden. Een van mijn beste vrienden heeft politieke denkbeelden die mijlenver van mij af staan – hij stemde in het verleden PVV en Forum voor Democratie –, dus wij botsen best vaak, maar tot echte ruzie komt het nooit en in de kroeg drinken we gewoon een biertje en lachen we, vooral ook om onszelf.

Toch wil ik minder bitter worden. Het leven is compleet absurd en dé waarheid bestaat niet, dus waarom zou ik me druk maken? Ik heb daarom met mezelf afgesproken dat ik alleen nog in de actiestand schiet wanneer iemand in mijn directe omgeving hulp nodig heeft of onrecht wordt aangedaan. Dat zal niet lukken van de een op de andere dag – ik geef mezelf even de tijd –, maar de komende maanden ga ik sleutelen aan mijn ego. Kleiner maken. Dienstbaarder.

4

Een observatie. Het veranderen van geslacht is relatief populair, mede dankzij de toegenomen vrijheid om hierover te kunnen praten en de voortschrijdende medische kennis en vaardigheden. Transgender zijn is in essentie waarschijnlijk zo oud als de mensheid zelf en het is natuurlijk bevrijdend wanneer je het geslacht kunt aannemen dat bij je hoort, al dan niet door een ingreep. Het lijkt me logisch dat het veranderen van geslacht even vaak voorkomt bij mannen als bij vrouwen – ceteris paribus, voor zover de (gevoeligheden voor) culturele stromingen even buiten beschouwing kunnen blijven. Ik weet niet of dit daadwerkelijk zo is, die gelijke verdeling, maar het lijkt me dus natuurlijk. En dan nu mijn observatie.

In het laatste decennium zijn er volop schrijfsters die man zijn geworden of dat willen – Maxim Februari, Thomas van der Meer, Lucas Rijneveld, Simon van Saarloos, Valentijn Hoogenkamp, Tobi Lakmaker en ik vergeet er vast nog een paar –, maar ik ken geen enkele contemporaine Nederlandse schrijver die vrouw is geworden of dat van plan is. In de muziek- en showbizzwereld meen ik een omgekeerde beweging te zien; denk aan Anohni, Mina Caputo, Haela Hunt-Hendrix, Nikki de Jager, Rikki Kolle en Conchita Wurst. Kan het zo zijn dat mensen met een literaire ambitie vooral op hun binnenwereld afgerekend willen worden en dat mensen in de muziek of showbizz meer behoefte hebben aan een theatrale ambiance, een verlicht podium? Zwart-wit gesteld: vrouwen worden vaker beoordeeld op hun uiterlijk, mannen op hun ideeën.

Zou het overigens in de toekomst ook mogelijk zijn om van huidskleur te veranderen? Niet een tintje meer of minder, maar een drastische transformatie. Waarschijnlijk zouden er meer mensen wit willen worden dan omgekeerd, uit economische en sociologische motieven, maar hoe zou de verhouding zijn tussen mannen en vrouwen die kiezen voor een andere kleur?

Als kind hield ik al zielsveel van muziek, ik kon er volledig in opgaan. Ik hoorde alleen maar of een liedje mooi was, niet of het gezongen werd door een man of vrouw, door een wit of zwart persoon. Er was geen wezenlijk verschil tussen Freddie Mercury, Gloria Gayner, Blondie, Donna Summer, David Bowie, Stevie Wonder, Ivan Heylen en de Nolan Sisters – ik hoorde een liedje, muziek, magie. Later kregen deze artiesten pas een duidelijk geslacht en een huidskleur, aangedreven door zich manifesterende hormonen en de invloeden uit mijn omgeving.

Opvoeding en onderwijs presenteerden vervolgens in toenemende mate de 'werkelijkheid', te beginnen bij de heersende normen en waarden, inclusief talloze vooroordelen. Een van mijn beste vriendjes had een kleur, ook dat realiseerde ik me pas later; hij was gewoon mijn beste vriendje. Jammer dat die natuurlijke, neutrale kijk op het bestaan gaandeweg zo gruwelijk wordt verpest.

(Of schets ik nu een te positief beeld van de kindertijd? Waarschijnlijk wel, want pesten was aan de orde van de dag op het schoolplein. Maar niet vanwege huidskleur. In mijn tijd dan.)

In 1978 was 'Follow me' van Amanda Lear een hit. Mijn moeder vertelde dat Lear vroeger een man was geweest. Ik kon me daar geen voorstelling van maken, maar die lage stem klonk ineens bevreemdend, een beetje eng zelfs – het liedje verdween meteen naar de achtergrond. Decennia later interviewde ik samen met mijn vriend Robert Schuit voor het tijdschrift *FilmValley* meestervervalser en schrijver Stan Lauryssens. Het boek dat hij schreef over zijn jarenlange vriendschap met buurman Salvador Dalí – *Dalí en ik* – zou worden verfilmd met Al Pacino in de hoofdrol. Als ik het me goed herinner stond Cillian Murphy op de nominatie om de jonge Stan spelen. De film is nooit van de grond gekomen.

Stan vertelde in zijn riante tuin een paar uur lang enthousiast over zijn boek. Zijn eloquentie stond haaks op zijn nogal houterige schrijfstijl, dat is me vooral bijgebleven. Waarschijnlijk omdat bij mij het omgekeerde het geval is; mijn korte termijngeheugen is sinds enige tijd belabberd, waardoor mijn zinnen hortend en stotend uit mijn mond komen. Op papier kan ik veel beter uit de voeten.

Ter zake. Stan kende Amanda Lear persoonlijk, een van de mensen uit de entourage van Dalí, en hij wíst dat zij vroeger een man was. Sterker nog, Dalí had voor de geslachtsoperatie betaald en vervolgens haar artiestennaam bedacht. Amanda Lear is min of meer een anagram van 'a real man'; de twee resterende letters, DA, verwijzen naar de *puppet master himself*. Amanda Lear leeft nog en ze blijft haar verleden vernevelen. Ze heeft groot gelijk.

5

Onze krantenbezorger heeft een elektrische scooter aangeschaft of in bruikleen gekregen van PCM. We zijn eindelijk verlost van de knetterende herrie die mij elke ochtend ergens tussen 5 en 6 uur wekt. (Maartje slaapt overal doorheen.) Een elektrische scooter maakt een aangenaam soezend geluid, een zachte zoef, alsof hij zweeft. De brievenbus wordt evenwel even hardhandig bediend, dus wakker word ik meestal wel, maar de vertrekkende scooter voorziet mijn nog af te maken droom van een aangename soundtrack. Het bewust beleven van een droom vind ik telkens weer een magische gebeurtenis die mij niet lang genoeg kan duren. Soms kan ik even bijsturen en dan is het helemaal geweldig, halfbewust vertoeven in niet te reproduceren werelden. De dag begint meestal beter dan dat hij eindigt.

De krantenbezorger. Ik wilde eerst 'krantenjongen' schrijven, maar ik kan me niet herinneren dat ik in de afgelopen jaren, na een lange nacht of een vroe-

ge afspraak, meestal dat eerste, een minderjarige bezorger heb gezien, laat staan een meisje. Het zijn meestal allochtone of gepensioneerde mannen die hun schamele inkomen moeten aanvullen. Jongeren hebben blijkbaar geen interesse, ze hebben al voldoende geld. In mijn jeugd was een krantenwijk nog een schaars goed, dus het bemachtigen ervan was een prestatie om trots op te zijn. Vervolgens was het zaak op te klimmen naar een wijk met veel hoogbouw. Na drie jaar bereikte ik op mijn zeventiende eindelijk de hoogste trede en kon ik met de lift naar de veertiende etage, om vervolgens in een aangenaam tempo de galerijen een voor een af te werken – kranten werden destijds nog aan de deur bezorgd, niet in de brievenbussen in de centrale hal geschoven. Na vier portiekflats was je klaar, slechts een uurtje werk.

Op mijn zestiende kocht ik een tweedehands Puch Maxi. Ik hield absoluut niet van brommers, maar het was destijds de norm; alle (stoere) jongens uit mijn omgeving schaften op hun zestiende zo'n ding aan. Ook mijn Puch stonk en maakte veel te veel lawaai. Een enkele keer bracht ik er de kranten mee rond, maar ik schaamde me voor het geluid; ik wilde de mensen niet wakker maken, ik behandelde de brievenbuskleppen immers ook met beleid. Bovendien dacht ik aan de jaarlijkse beloning; met van de redactie gekregen kalendertjes, slordig geprinte kaartjes, ging ik rond de feestdagen mijn adressen af om gelukkig nieuwjaar te wensen – lawaaimakers kregen natuurlijk niks.

Ik stelde de bedelronde elk jaar zo lang mogelijk uit, ik wees eerder op mijn verlegenheid; de uiteindelijke uitvoering liet dan ook te wensen over, dat 'gelukkig nieuwjaar' was nauwelijks te verstaan, zodat ik weinig geld ophaalde. Ik herinner me nog goed dat ik van iemand een fles wijn kreeg. Ik was net vijftien geworden en had nog nooit wijn gedronken. Best bizar, nu ik eraan terugdenk. Op een ander adres kreeg ik een pen plus handgeschreven bedankkaartje. Dat kon ik wél waarderen. Ook toen al hield ik van functionele cadeaus.

Het vroege opstaan – vier jaar lang ging mijn wekker zes dagen per week om exact 5 uur af – was niet altijd prettig, en mijn schoolprestaties liepen aanzienlijk terug door slaapgebrek, maar het eendelijke werk beviel me wel. De stilte vooral, en de onzichtbaarheid. Ik deed altijd mijn best, ik wilde de wijk niet verliezen. (Toen ik een keer bij hoge uitzondering te ziek was om op de fiets te stappen, nam mijn vader zonder mokken het werk over, en hij ging aansluitend fluitend naar de fabriek.) Met het geld kon ik elke week een hardrock-lp kopen en daarmee mijn identiteit voeden – een dankbaar weermiddel tegen mijn verlegenheid.

Achteraf gezien klein leed, maar indertijd kostte het overleven mij veel kruim. Vooral ook omdat in mijn gezin, familie en omgeving niet over gevoelens werd gepraat. Het tonen daarvan werd zelfs bestraft. Althans, zo ervoer ik dat. Jongens moesten mannen worden. En mannen huilen niet, net als indianen. Wat maken mensen zichzelf toch allemaal wijs...

Mijn brommer. Die ging na een paar weken de deur uit. De min of meer opgedrongen norm paste niet bij me. (Die constatering heb ik gaandeweg gecultiveerd.) Fervente motor- of automannen ben ik altijd blijven wantrouwen, ik gruw van opgepompte 'mannelijkheid'. Meisjes en vrouwen reden in mijn jeugd overigens niet op brommers; ze zaten hooguit achterop, de gepermanente haren woest wapperend in de wind, hun handen stevig om een pilotenjack geklemd. Ze hadden ook geen krantenwijk, dat was mannenwerk – en dát is dus níet veranderd. Scooters, de nieuwe brommers, zijn wel immens populair bij meisjes. Niet lang meer, vermoed ik, want de nieuwe helmplicht is desastreus voor kapsels.

Op een van mijn bezorgochtenden stond ineens een meisje in het donker op me te wachten. Ik kende haar vagelijk, ze zat op de huishoudschool en ze woonde in de armste wijk van het dorp. Ze vroeg of ze achter op mijn fiets mee mocht om mij te helpen. Ik stemde toe, het leek me wel spannend en in het donker was ik minder verlegen. Ze hield me stevig vast en dat voelde prettig. Gaandeweg begon ze me uit te dagen door te vertellen dat ze van haar moeder seks mocht hebben – en dat ze dat ook durfde. Ik was weliswaar vijftien of net zestien, maar op dat terrein had ik nog geen enkele ervaring. Ik werd een beetje bang van haar verleidende woorden. Ze begon me bovendien op een rare manier aan te kijken, met een priemende en tegelijkertijd smeltende blik. Ondanks haar leeftijd, dertien of veertien, zag ik daarin een wereld die ik nog niet kende. Met lichte paniekgevoelens rondde ik kordaat mijn wijk af en ik zette haar af op de plek waar ze een uur eerder op me stond te wachten. Het afscheid was koel en onhandig.

Een gedachte achteraf: stel dat ik op haar avances was ingegaan en dat ze zwanger was geraakt, dan zou mijn leven er compleet anders hebben uitgezien. Ik huiver nog altijd bij die gedachte, alsof ik indertijd door het oog van de naald ben gekropen. En misschien ben ik dat ook. Pfff...

6

Een deel van mijn gezondheidsklachten komt hoogstwaarschijnlijk voort uit mijn betrokkenheid bij de mannen in Ecuador. Het onrecht, de corruptie, de overmacht, de (bange en vooringenomen) houding van de Nederlandse media – ze zorgen voor veel stress. Enkele dagen geleden publiceerde ik een essay op mijn site, nadat ik er wekenlang mee had geleurd bij de kwaliteitsmedia. Helaas, geen interesse bij *de Volkskrant*, NRC, *Trouw*, *De Correspondent* en *De Groene*. Het is mijns inziens niet alleen een belangrijk essay, het geeft ook een genuanceerd beeld van de strijd die ik (samen met mijn vrienden) voer om de vrijheid van meningsuiting te verdedigen. Het is een omvangrijke tekst, maar de zaak loopt dan ook al ruim tien jaar.